

İŞÇİLER AÇISINDAN KİTLERİN ÖZELLEŞTİRİLMESİ VE İSTİHDAM SORUNLARI

Salim USLU*

Son 10 yıldır yoğun bir biçimde tartışılmakta olan "Özelleştirme" 17.3.1984 tarih ve 2983 sayılı kanun ile Türkiye gündeminin değişmeyen ama sürekli tartışılan maddesi olmuştur. Amaçları, gerekçeleri kapsamı bakımından gerek siyasi parti programlarında gerek hükümet ve sendikal çevrelerde yoğun bir biçimde tartışılan "özelleştirme" konusunda bir konsensus ya da mutabakat sözkonusu olamamıştır.

Üniversitelerimizin, özellikle en köklü geçmişe sahip olan İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültemizin konuya getireceği bilimsel, insan merkezli, objektif kıstaslara dayalı yaklaşım ve değerlendirmeleri ülkemiz ve insanımız için yararlı katkılar sağlayacaktır. Öyle ümit ediyorum ki bu takdirde konu politik tercih ve polemik unsuru olmaktan kurtulacaktır. Özelleştirme konusunda siyasal, ekonomik ve sosyal görüşlerin farklı tercihler ve amaçlar taşımasını tabii karşılıyor olmakla beraber asıl amacın ülkemiz ve ülkemiz insanı için optimum yararları hedef alması gerektiğini düşünüyorum.

Halbuki, son 8 yıldır özelleştirme politikaları sadece partilere ve hükümetlere göre değil, her seçimden sonra her bakan değiştikçe ve hatta her bürokrat değiştikçe yeni tercihlere göre değişkenlik arz etmektedir. Öncelikler, tercihler, yöntemler, değerler ve kapsam sürekli olarak politik tercihlere ve çıkar ilişkilerine göre yeniden belirlenmektedir. Özelleştirmede de bu haliyle tam bir kaos ve belirsizlik yaşanmaktadır. Örneğin bir

(*) *Hak-İş Genel Eğitim Sekreteri.*

ET BALIK, YEM ya da SÜT Kurumunun özelleştirme kapsamına alındıktan sonra hizmetler bakımından, idari bakımdan ve mali bakımdan Tarım Bakanlığına mı, ilgili Devlet Bakanına mı, yoksa KOİ Başkanlığına mı karşı sorumlu olduğu uzunca bir süre tartışma konusu yapılmıştır. Gerekliğinde muhatap bulamadığımız günleri acı tecrübelerimizle yaşadık.

Muhalefette iken özelleştirme politikalarına karşı olanları, Anayasa Mahkemesine dava açanların, iktidar olduktan sonra "biz önceki iktidardan daha çok ve daha çabuk özelleştirme yapacağız" şeklindeki çelişkili beyanlarına üzülererek her gün tanık oluyoruz.

TÜRKİYE'DE KİT'LERİN MİSYONU BİTTİ Mİ?

Kanatamızice özelleştirme tartışmalarına geçmeden önce, Türkiye'de KİT'lerin kuruluş amacının, fonksiyonlarını yeniden tartışarak misyonunun bitip bitmediğine karar vermek sağlıklı ve en akılcı yoldur.

Başlıklar halinde değerlendiresek; KİT'lerin kurulmasındaki :

a) Ekonomik nedenler :

- Ekonomik kalkınmayı sağlamak,
- Özel sektörün giremediği alanlarda yatırım yapmak,
- Özel sektöre öncülük yapmak,
- Gelir dağılımını iyileştirmek.
- Dolaylı ve direkt olarak fiyatları kontrol etmek,
- Rekabet koşullarını düzenlemek,
- Böylece ekonomiye yön vermek ve ekonomiyi düze çıkartmaktır.

b) Siyasal nedenler

Siyasal bağımsızlığımızın ekonomik bağımsızlıkla tamamlanması arzusu KİT'lerin oluşturulması düşüncesine kaynak teşkil etmiştir. Devlet bu endişelerle askeri, tarım, hayvancılık, altyapı, enerji, maden, Petro-Kimya, Demir-Çelik gibi birçok alanlarda ekonomik kuruluşlar oluşturuna yoluna gitmiştir.

c) Sosyal Nedenler

Ekonomik kalkınmanın yanında sosyal kalkınmanın da sağlanabilmesi amacı ile Kamusal mal ve hizmet üretme düşüncesi KİT'lerin oluşturulmasında önemli bir etken olmuştur.

KİT'leri ortaya çıkaran nedenlerin yanında prensipleri de açıkça belirtilmiştir. Bu prensipler :

- Devletin ekonomik hayattaki rolü müteşebbis olarak geçici karakterdedir. Özel sektör güçlendiği zaman Devlet ekonomiden elini çekecektir.

- Devletçilik politikasının sanayi sektörüne öncü olacağı düşünülmüştür.

- Özel teşebbüs, devletin tekelinde olmayan bütün sahalara yatırım yapma ve faaliyet gösterme hakkına sahiptir.

Görüldüğü gibi kamu girişimciliği Türkiye'de ekonomik, siyasi ve sosyal zorunlulukların sonucu olarak çıkmıştır.

- Ne var ki tüm bu prensipler vaz edilmesine rağmen uygulama farklı olmuştur. Örneğin Devletin boş bıraktığı alanlar onca imkân, teşvik ve krediye rağmen özel sektör tarafından beklenen ölçüde doldurulamamıştır.

- Devlet; prensipte olduğu gibi, ekonomik alandan çekilmek yerine, bu alandaki etkinliğini siyasal ve ideolojik amaçlı bir kaynak olarak kullanmayı sürdürmüştür. Nitekim uygulamada Devletin ekonomideki yoğun etkinliği, resmi ideoloji Tek Parti yönetimi ile asker ve sivil bürokratlarca yeri geldikçe halkın gücüne ve rolüne karşı kullanılmıştır.

Tüm bu olumlu ve olumsuz yanlarına rağmen KİT'lerin ekonomik ve sosyal hayata nitel ve nicel katkıları büyük olmuştur.

- Belirli sektörlerde üretim teknolojisi sağlamak,

- Yetiştirilmiş personel ile özel sektöre bilgi ve deneyim desteğini sağlamak.

- İşgücününün vasıf kazanmasına katkıda bulunmak,

- Ekonominin diğer kesimlerine kaliteli hammadde veya yarımamül sağlamak,

- Bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasını temin etmek,

- Sosyal güvenlik sisteminin artırılarak kurulması ve gelişmesine imkan sağlamak.

vb. fonksiyonları sayılabilir.

Öte yandan milli gelire birçok katkılar sağlayan KİT'lerin GSMH'ya katkısı : % 18 civarında iken toplam gelir vergisinin % 45'ini karşılamaktadır. Halbuki Tarım sektörü dahil özel sektörün milli hasıladaki payı % 82'lerdeyken toplam gelir vergisi yapı : % 30'larda bulunmaktadır. Kurumlar vergisi olarak özel sektörün ödediği vergi nispeti ise % 12'i civarındadır. Özel sektörün vergi iadeleri, teşvikler, gümrük indirimleri vergi afları vb. avantajları da gözönünde bulundurursak Milli Gelirden aldığı payla hiç dengeli olmayan ölçüde vergi ödediği ortaya çıkmaktadır. Son aylarda "yüzsüzler olarak tarif edilen ancak şeffaf olduğunu iddia eden hükümet tarafından isimleri dahi açıklanmayan 612 vergi kaçakçısının, 15 trilyon ana parası olmak üzere gecikme zamları ve faizleri ile birlikte toplam 29 trilyon liralık vergi borçları da Türkiye'nin 31 trilyon tutarındaki bütçe açığını yaklaşık olarak karşılamaktadır.

Oysa özelleştirme bütünüyle gerçekleşmesi halinde elde edilecek gelir, toplam : 15 trilyon olacağı KOİ Başkam tarafından açıklanmıştır.

Verimlilik ve üretim bakımından da KİT'ler iddia edildiği gibi özel sektörden geri değildir. Örneğin sermaye sorunu çözülmüş, teknolojisini yenilemiş, siyasi müdahalelerden uzak ve basiretli yöneticiler elindeki birçok KİT 1987-1988 yılına kadar kârlı çalışmıştır. KİT'lerin özel bankalardan kredi almaya zorlandığı bu tarihten sonra zarar başlamıştır. KİT'ler faize nasıl ve niçin ezdirildi sorusuna aşağıda cevap vermeye çalışacağız.

Ancak, verimlilik konusunda bir örnek vermek gerekirse en hantal sektörlerden madencilik alanında kamunun istihdam payı % 75, üretim payı ise % 91'dir. Özel sektörde ise istihdam payının % 25 olmasına karşın üretimdeki payı sadece % 9'dur. KİT'lerde son on yıllık hükümet politikalarında ekonominin kamburu olarak lanse edilip kamuoyunun gözünden düşülerek, hiç bir sermaye katkısı ve teknolojik yenilenme sağlanmamasına rağmen, 1986 yılında çalışan başına 1 TL karşılığında 1.32 TL katma değer, 2.9 TL üretim değeri elde edilirken, 1982 yılında ise 1 TL'lik harcama karşılığında 3.17 TL'lik katma değer 5.18 TL. de üretim değeri elde edilmiştir.

Bütün bu gelişmeler ışığı altında KİT'lerin ekonomik işlevlerin tamamladıklarını söyleyebilecek miyiz?

Devlet Bakanı Sn. Tansu ÇİLLER'in ekonomi danışmanı Prof. Dr. Özer ERTUNA'nın söyledikleri çok açıktır. Ertuna "ülkemizde henüz yaygın rekabet sağlanmadığı, KİT'lerin hala temel alanlarda faaliyet gösterdiği, gelir dağılımında adaletli bir dengenin kurulmasından bahsedilemediği, sosyal kesimler ve gelir grupları arasındaki farkın uçuruma dönüştüğü ve bölgeler arası gelişmişlik farklılığının ortadan kaldırılamadığı gerçeği karşısında KİT'lerin misyonunun tamamlamadığı kanaatinde olduğunu" belirtiyor ki biz de bu görüşe aynen katılıyoruz.

KİT'ler bilerek veya isteyerek zarar ettirilmiştir.

KİT'lerle ilgili görüş belirten IMF, Dünya Bankası gibi ve bazı kuruluşlar sermaye çevreleri, çeşitli politikacılar zaman zaman medyanın gücünü de kullanarak istihdam fazlalığından, sendikaların olumsuzluğundan şikayetle kamuoyunu KİT'lere karşı olumsuz yönde etkilemektedirler. Halbuki KİT'ler ve Devlet imkanları sanayiye, tüccara, müteahhite iş ve imkan kapısı olarak kullanılırken diğer yandan da politikacıların partilerine ikram ve yandaşlarına kadrolaşma alanı olarak istismar edilmektedir. Politikacı eskileri ya da seçim kazanamayan partilere meslekleri ve ihtisaslarıyla ilgisi olmayan KİT'lerde danışman ya da yönetim kurulu üyeliği veya yönetici adı altında ulufe almaktadırlar.

KİT'lerin gelirleri seçime rastlayan 1989 yılında % 95.6 oranında düşmüştür. KİT'lerde yanlış yönetim anlayışından ve uygulamalarından kaynaklanan zarar söz konusudur. 1985 yılından sonra işçi sayısındaki düşmeye karşılık sözleşmeli personel sayısında çok büyük artışlar gözlenmiştir. 1984 yılında 1354 olan sözleşmeli olan personel sayısı 1988 yılında 16113'e ulaşmıştır. 1992 yılı itibariyle KİT'lerde çalışanların sayısı 359.372'si işçi, 197.097'si memur ve sözleşmeli olmak üzere 566.469'dur. Bunu yorumlarsak 1.5 işçi için bir memur görevlendirilmiştir. Başbakan bizzat tasarruf genelgesi yayınlayarak KİT'lerde binlerce işçinin re'sen emekli edilmesini talimatlar, politik ter-

cihlere bağılı olarak da hiçbir vasfı olmayan elemanlar partili kartviziteleri ile işbaşı yaptırılmaktadır. Nitekim birçok KİT'de geçici işçilerin iş akti fesh edilir ya da çalışanlar re'sen emekli edilirken, yalnızca Çay-Kur'a 7000 kişinin işbaşı yaptırılması çelişkinin bir başka ifadesidir. KİT'leri özelleştirme konusunda son derece istekli olduğunu her fırsatta açıklayan siyasi iktidar tamamen politik tercih ve uygulamalarla geçen hükümet döneminde teşviklerle kurulan yüzlerce özel sektör Çay fabrikalarının Çay-Kur tekelinin sübvansede edilmesi karşısında kapanmasına yol açmıştır. Buralarda istihdam edilen binlerce işçi ise başka bir biçimde yeniden işsiz bırakılmaktadır. Başka bir anlatımla Politikacılarla muhtaç kılınmaktadır. Halbuki, faal nüfusun % 14'ü işsiz olan bir ülkede yeni istihdam alanları açılması gerekmektedir. 1985 yılında % 2, 1988 yılında % 7 istihdam artışı gerçekleştiren Türkiye 1989 yılını % 1.9 eksilme ile geçirmiştir.

Son beş yıllık ortalama nüfus artışının % 2.4 olarak seyrettiği Türkiye'de aynı dönemin ortalama istihdam artışı % 1.2 olarak gerçekleşmiştir. Bir başka ifade ile işsiz nüfus katlanarak büyümektedir.

Anayasanın 49. maddesinin devlete yüklediği "Devlet çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları koruyan çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır" amir hükmü boşlukta kalmaktadır.

Ayrıca ücretlerin yüksek olmasının verimlilik ve kaliteyle direkt ilgisinin olduğu gerçeği bir yana, istihdam harcamasının yüksek olmasıyla KİT'lerin zararları arasında bir ilişki kurmak da istismarın bir başka örneğidir. PTT hizmet üreten yatırımcı bir kurulu olarak 1989 yılından beri en çok istihdam harcaması yapan KİT olmasına rağmen sürekli kar eden bir kurumdur. Ve yine işçilik maliyetlerinin en yüksek olduğu KİT'lerde işçilik oranı % 20 iken, toplam maliyetler içerisindeki faiz payı ise % 33'tür. Bütün bunlar gösteriyor ki KİT'lerin işçi istihdam ve işçilik maliyetleri, zararların gerçek ve tek sebebi değildir.

Bugün 1980'li yıllardan itibaren çok çeşitli ülkeler yaptıkları yatırımlar içerisinde KİT yatırımlarına büyük bir önem vermektedirler. Hindistan'da toplam yatırımları içerisinde KİT yatırımlar : % 33, Venezuela'da % 38, Fransa'da % 32, İtalya'da % 30, Almanya'da % 15, İngiltere'de % 16, Brezilya % 23 ve G. Kore'de % 23'tür.

Söz konusu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde böylesine yatırımlar devam ederken Türkiye'de bırakın KİT'lerin yeni yatırımı yapmasını, mevcut KİT'lerin uluslararası finans örgütlerinde sermaye kesimini güçlendirmek maksadıyla tasfiyesi, dayatmacılığının anlaşılır bir tarafını bulamamaktayız.

Son yıllarda KİT'lere uygulanan sübvansiyoların çok düşük kalması ve sermaye ihtiyacı olan KİT'lerin özel bankalardan borç almaya zorlanması, KİT'leri yüksek faiz borçlarıyla karşı karşıya getirmiştir. 1963'de kurulan 30 yaşındaki Süt Endüstrisi Kurumunun 1992 yılına kadar taahhüt edilen sermayesinin yarısı ödendiği için kurum borçlanmayla karşı karşıya bırakılmıştır.

SEK'in zararı faiz yükünden dolayı 19 Milyar 304 milyon TL olmuştur. Yani faiz giderleri 1992'de % 33 daha fazla yani 25 Milyar 724 Milyon TL olmuştur. Buradan da anlaşılıyor ki KİT'lerin gelirleri faiz ödemeleriyle özel bankalara pompalanmaktadır.

KİT'lere atfedilen bir başka günah da Türkiye'deki enflasyonunun sebebi olduğudur. Bizim buna katılmamız mümkün değildir. Bütçenin % 14'lere varan Kamu borçlanmasının yarısı ancak KİT'lere aittir. Bu da KİT'lerin yatırım ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Söz gelimi TEK veya PTT'in elektrifikasyon veya telekomünikasyon yatırımlarını yaparsanız, kaynak bulmaya mecbursunuz. Dolayısıyla bu yatırımlardan kaynaklı bir enflasyon oluşmasından KİT'leri bütünüyle sorumlu tutmak yanlıştan ziyade bir aldatmacadır. Üretimi artırıcı, verimliliği sağlayıcı tedbirleri almadan karşılıksız para basmanın suçunu KİT'lere yüklemenin hiçbir haklı tarafı olmaz.

Kaldı ki, Türkiye'de enflasyonist politikalar uygulanarak kâr eden kesimden toplanamayan vergilerin halkımızdan toplanmasıyla devlet bir tür örtülü vergi uygulamaktadır ki enflasyon devlet politikamızda dolaylı bir vergi toplama aracıdır.

Türkiye'de özelleştirme bir gereklilikten mi ortaya çıkmaktadır? Bunun böyle olduğu iddiası haklı ve inandırıcı değildir. Zira son yıllarda Dünya Bankası ve IMF kaynaklı tavsiye ve reçetelerde özelleştirme bir zaruret olarak ifade edilmekte, ilişkili ülkeler buna mecbur tutulmaktadır. Aksi takdirde IMF ve Dünya Bankası kaynaklarından yararlanmaları mümkün kılınmamaktadır. Burda ülkemizin konjonktürel bir baskı ile karşıyak almış olduğunu düşünmekteyiz.

Ayrıca dünyada birçok Avrupa ülkesinde değişik alanlarda faaliyet österen kamu işletmeleri vardır. Devletin, grev ertelemelerinde stratejik olarak nitelediği tarım ve gıda gibi bazı sektörler de birçok ülkede devlet bızatıhi desteğiyle varlığını devam ettirmektedir. Hatta bazı devletler bu sektörlerde doğrudan yatırımcı bir rol üstlenmektedir.

Devlet , fonksiyonu gereği sosyal hizmetle de yükümlüdür. Bu yükümlülüğü gereği, toplumsal yapıyı korumak ve geliştirmek amacıyla kendisine ait işletmeleri meydana getirmek görevi ile karşı karşı kalmaktadır. Özelleştirme düşünülürken, KİT'lerin bu fonksiyonları da gözden kaçırılmamalıdır.

Tarımdaki yeni üretim teknikleri ve otomasyon dolayısıyla diğer yandan istihdam azalırken bir yandan da üretim artmaktadır. Maliyetler de yeni üretim teknikleri ve araçlarından dolayı yükselmektedir. Ayrıca gıda ve tarım sektöründeki ürünlerin fiyatları diğer sanayi ürünlerine göre fazla artış göstermemektedir. Bu durum devletlerin tarım ve gıda sektörünü bir sosyal hizmet unsuru olarak görmelerine ve sübvans e tmelerine gerekeçe teşkil etmektedir. Hatta, bazı bilim adamları tarım ve gıda sektörünün gelecekte devletler tarafından bütünüyle ücretsiz bir hizmet olarak karşılanacağına dikkat çekmektedirler. Dolayısıyla bugün karşılaştığımız ve yarın da karşımıza çıkacak olan tabloya göre devletin niteliklerinden vazgeçmesi anlamına gelecektir.

Her ne kadar iddia edildiği gibi özelleştirmenin ekonomik gerekçelerden kaynaklandığı ve vazgeçilmez bir çözüm olduğuna inanmıyorsak da, şimdiye kadar ki özelleştirme uygulamalarına bakarak şunları söyleyebiliriz.

KİT'ler Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada devletin öncülük etmesi kârlı olmayan yatırımları üstlenmesi, özel sektörün yetersiz kalması gibi ortak nedenlerle kurulmuşlardır.

Gelişmiş ülkelerdeki özelleştirme çalışmaları, tüm KİT'leri kapsayıcı olmamıştır. Gelişmiş batı ülkelerinde bile özelleştirme sanıldığı gibi her alanda yapılmış değildir. Hatta, 80'li yılların ilk yarısında dünyanın birçok ülkesinde yapılan yıllık toplam yatırımların yüzde 15'i ile yüzde 36'sını KİT'ler yapmaktadır. Görüldüğü gibi gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere de bir yandan bazı KİT'ler özelleştirilirken bir yandan da yeni yatırımlarla KİT'lerin güçlendirildiğini ve yaygınlaştırıldığını görüyoruz.

Ülkemizde de kamu kesiminde yapılan yatırımların oranı çok yüksektir. Ve % 45 ile % 50 arasında değişmektedir.

Özel sektörün yatırım yapmaktan kaçındığı alanlarda yeni yatırımların KİT'ler tarafından yapılması kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Bütün bunlardan sonra, konuyla ilgili görüşlerimizi şöyle sıralayabiliriz

1- Özelleştirme de başarılı olabilmenin temel şartı öncelikle hukuki, iktisadi, mali ve sosyal altyapıların oluşturulmasıdır. Türkiye'de özelleştirmenin altyapısı hazır değildir. Bu nedenle, yapılacak bir özelleştirme sağlıklı sonuçlar getirmez. Bilakis Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkeye yeni sıkıntılara sokacaktır.

2- Özelleştirme sonunda çeşitli alanlarda yeni Tekelleşme oluşacağı konusunda ciddi endişelerimiz vardır. KİT'lerin blok satış sonunda ortaya çıkacak yeni özel tekeller, hem tüketici olarak hem yurtaş olarak bizleri son derece sıkıntıya sokacaktır.

3- Özelleştirmenin bir başka boyutu da eğer bu blok satışlar bir de yabancı sermayeye yapılırsa. Hem sermaye, hem mülkiyet bakımından ve hem de yönetim bakımından, yabancı sermayenin kökeni hangi ülke ise, o ülkeyle ulusal sorunlarla karşı karşıya geldiğimizde, bu kuruluşun kendi kökeninin ait olduğu ülke lehine mi, yoksa Türkiye lehine mi tavır alacağı ciddi bir endişe konusudur.

Bugün Türkiye'nin 60 milyar dış borcu vardır. Bu nedenle bağımsız ulusal bir dış politika izleyememektedir. Yarın KİT'leri de yabancılara teslim ettiğimiz zaman dış politikada bağımsız bir politika izleyemeyen Türkiye, acaba iç politikada ne ölçüde bağımsız davranabilecektir.

4- Bir başka husus;

Türkiye'de iktisadi istikrar sağlanamamıştır ve bu konuda halka arz yoluyla yapılacak satışlar, halkın küçük tasarruflarının erimesine neden olacak diye bir ciddi kaygımız daha vardır.

Bugüne kadar Türkiye'de DESİYAB'm öncülüğü ve katkısıyla Türkiye'de yaklaşık 50 civarında çok ortaklı işçi şirketi kurulmuştur. Bunlar büyük ölçüde Almanya, Fransa, Avusturya ve Belçika gibi ülkelerde çalışan işçilerimizin tasarruflarıyla kurulmuş şirketlerdir. Ama bu şirketler daha sonra iktisadi istikrarsızlık veya krizler nedeniyle çalışmamış ve sonra hisse senetleri el altından toplanarak, sosyal amaçlı bu şirketler, birilerine haksız kazanç temin eder konuma getirilmiştir.

KİT'lerin hisse senetleriyle halka arzında gözönüne alınması gereken bir başka önemli hususta budur.

5- KİT'lerin bir başka fonksiyonu da demokratikleşme ve sendika hakkının kullanımındaki öncü rolüdür. Yani 700 bin insanı siz kapı dışarı bırakmasanız bile özel sektöre teslim ettiğiniz de işçilere Sendikal hakların kullanımını engelleyen bir özel sektöre karşı karşıya kalacaktır. Bu tavırla, Türkiye'de bir hakkın kullanımı engellenmiş olacaktır. Taşeron uygulaması ilkel bir biçimde sürerken Türkiye henüz iş güvencesi ve işsizlik sigortası gibi endüstriyel ilişkilerin çağdaş kurumlarını oluşturamadığı için yeni sorunlar doğacaktır.

6- Yine Devlet KİT'lerde sadece sendikalaşmada değil, aynı zamanda Türkiye'de sağlıklı bir ücret politikası ve çalışma koşulları oluşmasında da öncü olmuştur.

Devletin KİT'ler aracılığı ile sürdürdüğü ücret ve sosyal haklar konusundaki öncü rolü, özelleştirme ile sona erecektir.

7- Asıl önemlisi özelleştirme uygulamalarının işten çıkarılmalara ve istihdamın daralmasına yol açacağıdır. Bu endişemizi ortadan kaldıracak ciddi hiçbir yaklaşım ve tedbir özelleştirme programını yürüten iktidardan gelmemiştir. Kaldı ki, İşsiz sayısının büyümesinin sosyal sonuçları vardır. Onu ortadan kaldıracak bugün Türkiye'de ne hükümetin ve ne de DPT veya bir başka kurumun ciddi bir çalışması maalesef bulunmamaktadır.

8- Özelleştirmenin bir başka boyutu da üreticilerle ilgilidir. Türkiye'de üreticiler genelde örgütsüzdür biz süt grevinde bunu gördük. SEK grevi öncesi, üreticiden 750 liraya süt alırken, grevin başladığı andan itibaren özel sektör, süt üreticisinden sütü 300 liraya hem de bir yıllık mukaveleyle alma dayatması yapmıştır. İnsanlar sütünü ya dereye boşaltmak, ya da hayvanlarını kesmek zorunda kalmışlardır. Bu, özel bir durumdur diyemeyiz. Türkiye geneliyle ve tüm hayvancılık sektörüyle ilgilidir. Dolayısıyla, et, süt fiyatlarının birkaç holding tarafından belirlenen miktar, bedel ve yöntemler üzerinden alınması gibi bir mahzur doğacaktır. Yani üreticinin emeği birkaç holding tarafından sömürülecektir.

9- Başka bir haklı endişemiz de, bu ülkede yaşayan tüketiciler olarak, yaşlısına ve çocuklarına et ve süt almak zorunda olan insanlar olarak, et ve sütü fahiş fiyatlarla almak gibi bir çaresizlikle karşı karşıya kalacağımız gerçeğidir. Zaten Dünya standartlarına göre ette 10 ve sütte 50 kat daha düşük olan ülkemizde, süt ve et tüketimi daha da azalacaktır.

10- Özelleştirilecek KİT'leri kime devredelim sorunu var. Ben buraya biraz toplumcu perpektifle yaklaşıyorum, ki eğer işe hakkaniyet, adalet ve emeğe saygı açısından bakacaksak öncelikle çalışanlara, sonra üreticiye ve yöre halkına devri çok daha doğru olacaktır.

Dünyadaki uygulamalarda bu merkezdedir. Biz uzun vadeli kredilerle bu işyerlerine talibiz. Çünkü, eğer devlet, özel sektöre kredi ve teşvikler veriyorsa, muafiyetler tanıyorsa, vergi iadeleri sağlıyorsa, herhalde bunu biz işçilerden esirgememelidir.

11- Bir başka husus, özelleştirmeden önce KİT'lerin rehabilitasyonunun mümkün olduğunu ve illa öncelikle bu yolun denenmesi gerektiği noktasında geniş bir görüş birliği vardır.

12- Yine bir başka görüş birliği olan husus; KİT'lerin bir sosyal amaçlı olanları, bir de stratejik önemi olanları diye bir tasnif yapılmalı ve böylece hala fonksiyonu ve misyonu devam eden KİT'lerin var olduğu kabul edilerek onların bir an önce desteklenmesi gerektiğidir. Aksi halde, Türkiye'de şu anda özelleştirme kapsamına alınan KİT'lerin, bürokratında, işçisinde de bir bekleme söz konusudur. Yani, ne olacak, ne zaman ve kime satılacak, biz ne olacağız beklentisi vardır. Bu belirsizlik KİT'leri olduğundan da geriye götüren bir umutsuzluk yaratmaktadır.

13- Yine hepimizin üzerinde ittifak ettiği bir başka husus; KİT'ler, siyasi müdahalelerden mutlaka arındırılmalıdır ve tabii buradan yola çıkarak çok daha önemli bir tespit devletin merkeziyetçi, bürokratik ve hantal yapısı yerine KİT'lerde şeffaf, katılımcı yerinden yönetim anlayışı geliştirilmeli ve bu anlayışa göre KİT'ler yeniden yapılandırılmalıdır.

Ayrıca, şu andaki özelleştirme programı son derece kapalı kapılar ardından yürütülmektedir. Özelleştirmede kamuoyu yetirince ve gerektiği bir biçimde bilgilendirilmişlerdir.

Hatta kurum yetkilileri ve özelleştirmeden doğrudan etkilenen işçiler ve örgütler dahi devre dışı tutulmaktadır.

14- Özelleştirmeden önce mutlaka bir ulusal hayvancılık kongresi yapılmalıdır. Ulusal hayvancılık kongresinde tarafların talepleri, Türkiye'nen yüzde 50'sinden fazlasının kırsal kesimde olduğu gözönünde bulundurularak, gıda sektörüne ve tarım sektörüne dayalı yeni ulusal politikalar üretilmelidir. Ancak milli bir enerji politikası milli bir dış politikası, milli bir tarım politikası, milli bir sanayi politikası olmayan bir ülkenin milli bir hayvancılık politikası olmamasına da aslında şaşmamak lazım. Çünkü bizim politikalarımız maalesef, bizim gibi yaşayaman, bizim kültürümüzü ve bizim değerlerimizi anımayan insanlar tarafından ve tabii kendi menfaatlerine göre oluşturulmaktadır. Bundan da bu ülkenin yurttaşları olarak ciddi kaygılar duymaktayız.

Biz Hak-İş ve çalışanlar olarak ülkemizi seviyoruz. Ülkemizin insanlarını seviyoruz, ülkemizin güçlü olmasını ve kalkınmasını istiyoruz. Ülkemizdeki insanların refah ve barış içerisinde yaşamasını istiyoruz.

O halde bu ülkenin insanlarının, ülkenin kalkınmasıyla, gelişmesiyle ilgili demokratikleşmesiyle ilgili, refahıyla ilgili, barışıyla ilgili söyleyeceği çok söz vardır.

Ne yazık ki konuşan Türkiye de sesi kesilen tek kesim işçilerdir.